

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 3Cdo/198/2017
Identifikačné číslo spisu: 4109212124
Dátum vydania rozhodnutia: 19.03.2018
Meno a priezvisko: JUDr. Emil Franciscy
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2018:4109212124.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne Y. M., bývajúcej v D., proti žalovanej Slovenskej republike, za ktorú koná Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, so sídlom v Bratislave, Župné námestie č. 13, o náhradu škody, vedenom na Okresnom súde Nitra pod sp. zn. 12 C 106/2009, o dovolaní žalovanej proti rozsudku Krajského súdu v Nitre z 31. januára 2017 sp. zn. 6 Co 7/2016, takto

rozhodol:

Napadnutý rozsudok z r u š u j e a vec vracia Krajskému súdu v Nitre na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Žalobkyňa sa žalobou z 28. mája 2009 podanou v zmysle zákona č. 58/1969 Zb. o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom (ďalej len „zákon č. 58/1969 Zb.“) domáhala náhrady škody a nemajetkovej ujmy na tom základe, že uznesením vyšetrovateľa Krajského úradu justičnej polície PZ v Nitre č. KÚJP-17/OVVK-2003-SY z 1. júla 2003 bolo proti nej vznesené obvinenie pre trestné činy prijímania úplatku a inej nenáležitej výhody podľa § 160a ods. 1 a 2 Trestného zákona a zneužívania právomoci verejného činiteľa podľa § 158 ods. 1 písm. a/ Trestného zákona. Okresný súd Nitra uznesením z 5. júla 2003 sp. zn. 2 Tpr 68/03 rozhodol o jej vzatí do väzby, v ktorej bola 52 dní. Jej trestné stíhanie bolo napokon zastavené uznesením Úradu špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky z 18. januára 2008 sp. zn. VII Gv 117/04-114 z dôvodu, že skutok nespáchala. V rámci náhrady škody žalobkyňa uplatnila aj nárok na náhradu za trovy jej obhajoby, ktoré spočívali v uhradených platbách vyplatených obhajcom JUDr. Stanislavovi Jakubčíkovi vo výške 40 000 Sk a JUDr. Jánovi Geregovi vo výške 59 000 Sk.

2. Okresný súd Nitra (ďalej len „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 27. júna 2016 č.k. 12 C 106/2009-386 uložil žalovanej povinnosť zaplatiť žalobkyňi do troch dní náhradu: a/ škody titulom úhrady trov obhajoby vo výške 3 302,79 €, b/ škody titulom straty na zárobku vo výške 1 363,61 € a c/ nemajetkovej ujmy vo výške 33 120 €. V prevyšujúcej časti žalobu zamietol.

3. Na odvolanie žalobkyne a žalovanej Krajský súd v Nitre (ďalej aj len „odvolací súd“) rozsudkom z 25. septembra 2013 sp. zn. 6 Co 168/2012 a/ zastavil odvolacie konanie o odvolaní žalobkyne v časti

týkajúcej sa zaplataenia nemajetkovej ujmy vo výške 33 120 €, b/ zrušil rozsudok súdu prvej inštancie v napadnutej vyhovujúcej časti týkajúcej sa trov obhajoby vo výške 3 302,79 € (a vec v tejto časti vrátil na ďalšie konanie), c/ potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie v časti týkajúcej sa zaplataenia nemajetkovej ujmy vo výške 33 120 € a tiež v zamietajúcej časti.

4. Súd prvej inštancie rozsudkom z 15. októbra 2014 č.k. 12 C 106/2009-530 uložil žalovanej povinnosť zaplatiť žalobkyni náhradu škody titulom úhrady trov obhajoby vo výške 3 302,79 €. V odôvodnení uviedol, že trovy obhajoby boli preukázané v rámci konania listinnými dôkazmi, a to konkrétne príjmovými pokladničnými dokladmi, z ktorých je zrejmé, že žalobkyňa uhradila jednotlivým advokátom trovy obhajoby v celkovej výške 99 500 Sk (3 302,79 €). Tieto doklady sú z obdobia, v ktorom sa žalobkyňa nachádzala vo výkone väzby, je preto zrejmé, že obhajcom bola zaplatená zmluvná odmena v súvislosti s úkonmi a právnymi službami v rámci jej nutnej obhajoby. Vykonaným dokazovaním bolo preukázané, že je daná príčinná súvislosť medzi nezákonným rozhodnutím a predmetnou škodou žalobkyne. K výške trov obhajoby súd prvej inštancie uviedol, že išlo o zmluvnú odmenu podľa v tom čase platnej vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z.z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „vyhláška“). S prihliadnutím na rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 3 Cdo 175/2005 žalobe vyhovel s tým, že rozsah náhrady skutočnej škody v prípade zodpovednosti štátu podľa zák. č. 58/1969 Zb. nie je obmedzený tarifnou odmenou. V posudzovanom prípade išlo o zmluvnú odmenu, ktorú bolo možné takto dohodnúť. Dohoda žalobkyne a jej obhajcov bola v súlade s právnou úpravou v trestnom konaní ako aj s právnou úpravou odmien advokátov pri poskytovaní právnej pomoci.

5. Na odvolanie žalovanej proti uvedenému rozsudku Krajský súd v Nitre rozsudkom z 31. januára 2017 sp. zn. 6 Co 7/2016 napadnutý rozsudok potvrdil. V odôvodnení konštatoval, že súd prvej inštancie vykonal vo veci dostatočné dokazovanie, správne zistil skutkový stav veci a vec po právnej stránke správne posúdil. Uviedol, že žalobkyňa preukázala výšku škody príjmovými pokladničnými dokladmi a tiež príčinnú súvislosť vynaložených trov obhajoby s nezákonným rozhodnutím. V posudzovanom prípade skutočnú škodu predstavovali náklady žalobkyne vzniknuté a vynaložené v spojitosti s uplatnením práva na obhajobu v trestnom konaní, a to bez ohľadu na účelnosť ich vynaloženia. Súd v danom konaní nerozhoduje o výške trov konania, ale o sume, o ktorú sa zmenšil majetok žalobkyne v súvislosti s jej obhajobou v trestnom konaní.

6. Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podala žalovaná dovolanie, prípustnosť ktorého vyvodzovala z § 421 ods. 1 písm. c/ Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) tvrdiac, že napadnuté rozhodnutie záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne. Za spornú označila otázku, „či v prípade náhrady škody podľa zákona č. 58/1969 Zb., skutočná škoda zodpovedá rozsahu vynaložených nákladov na trovy obhajoby bez obmedzenia, alebo či pod skutočnou škodou treba v takom prípade rozumieť účelne vynaložené náklady podľa ustanovení príslušnej vyhlášky“ (ďalej len „vymedzená otázka“). K nejednotnosti rozhodovania dovolacieho súdu pri riešení vymedzenej otázky žalovaná uviedla, že súdy oboch inštancií podporili svoje tvrdenia rozhodnutím najvyššieho súdu z 27. mája 2005 sp. zn. 3 Cdo 175/2005, v ktorom bol dovolacím súdom vyslovený právny názor, že rozsah náhrady skutočnej škody v prípade zodpovednosti štátu podľa zákona č. 58/1969 Zb. nie je obmedzený tarifnou odmenou. Odlíšne ale dovolací súd vyriešil vymedzenú otázku v rozhodnutí sp. zn. 6 Cdo 402/2015, v zmysle ktorého pre účel náhrady škody spočívajúcej v nákladoch vynaložených poškodeným (obvineným) na obhajobu v trestnom konaní podľa zákona č. 58/1969 Zb. treba za skutočnú škodu považovať náklady vo výške odmeny advokáta za zastupovanie klienta v trestnom konaní určenej podľa ustanovení zvláštného právneho predpisu o tarifnej odmene. Žalovaná sa pri riešení vymedzenej otázky priklonila k názoru dovolacieho súdu uvedenému v rozhodnutí sp. zn. 6 Cdo 402/2015. Právny názor odvolacieho súdu, na ktorom založil napadnutý rozsudok, označila za vecne nesprávny. Z týchto dôvodov navrhla napadnutý rozsudok zrušiť a vec vrátiť odvolaciemu súdu, prípadne zrušiť aj rozhodnutie súdu prvej inštancie a vec mu vrátiť na ďalšie konanie.

7. Žalobkyňa vo vyjadrení k dovolaniu uviedla, že napadnuté rozhodnutie je v súlade s judikatúrou, preto dovolanie nie je v zmysle § 421 ods. 1 písm. c/ CSP prípustné. Podľa jej presvedčenia je napadnutý

rozsudok vecne správny predovšetkým v právnom závere, že v predmetnej veci nešlo o posúdenie výšky odmeny advokáta ani o posúdenie účelnosti vynaložených trov obhajoby, ale len o to, či a do akej miery sa znížil majetok žalobkyne v príčinnej súvislosti s vydaním nezákonného rozhodnutia. Žiadala, aby dovolací súd dovolanie zamietol.

8. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu, na ktorú sa vzťahuje § 429 ods. 2 písm. b/ CSP a v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie je nielen prípustné, ale tiež dôvodné.

9. Aj po zmenách právnej úpravy civilného sporového konania, ktoré s účinnosťou od 1. júla 2016 priniesol CSP, treba dovolanie naďalej považovať za mimoriadny opravný prostriedok, ktorý má v systéme opravných prostriedkov civilného sporového konania osobitné postavenie. Dovolanie naďalej nie je „ďalším odvolaním“ a dovolací súd nesmie byť vnímaný ako tretia inštancia, v rámci konania ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu [porovnaj napríklad rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 113/2012, 2 Cdo 132/2013, 3 Cdo 18/2013, 4 Cdo 280/2013, 5 Cdo 275/2013, 6 Cdo 107/2012 a 7 Cdo 92/2012 (poznámka dovolacieho súdu: pokiaľ sa v ďalšom texte uvádza v zátvorke odkaz na „Cdo“, ide o odkaz na rozhodnutie najvyššieho súdu príslušnej spisovej značky)].

10. Naznačenej mimoriadnej povahe dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu - ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

11. V danom prípade žalovaná vyvodzuje prípustnosť dovolania z § 421 ods. 1 písm. c/ CSP, podľa ktorého je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne. Aby určitá otázka mohla byť relevantná z hľadiska tohto ustanovenia, musí mať zreteľné charakteristické znaky. Predovšetkým musí ísť o otázku právnu (teda nie o skutkovú otázku). Zo zákonodarcom zvolenej formulácie tohto ustanovenia vyplýva, že otázkou riešenou dovolacím súdom sa tu rozumie tak otázka hmotnoprávna (ktorá sa odvíja od interpretácie napríklad Občianskeho zákonníka, Obchodného zákonníka, Zákonníka práce, Zákona o rodine, zákona č. 58/1969 Zb.), ako aj procesnoprávna (ktorej riešenie záviselo na aplikácii a interpretácii procesných ustanovení). Nevyhnutným predpokladom je, že ide o otázku, ktorú dovolací súd riešil a na jej vyriešení založil rozhodnutie napadnuté dovolaním. Pokiaľ procesná strana v dovolaní, prípustnosť ktorého vyvodzuje z § 421 ods. 1 písm. c/ CSP, nevymedzí právnu otázku a neoznačí rozhodnutia dovolacieho súdu, ktoré danú otázku riešia rozdielne, dovolací súd nemôže svoje rozhodnutie založiť na predpokladoch alebo domnienkach, ktorú otázku a ktoré rozhodnutia mal dovolateľ na mysli (3 Cdo 6/2017, 8 Cdo 78/2017, 2 Cdo 117/2017).

12. Právne účinky dovolania nastávajú podaním tohto mimoriadneho opravného prostriedku. Prípustnosť dovolania treba preto posudzovať podľa stavu v čase jeho podania. V danom prípade žalovaná v dovolaní zákonu zodpovedajúcim zadefinovala vymedzenú otázku, ktorá v čase podania dovolania (18. mája 2017) skutočne bola dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne (viď body 13. a 14. tohto uznesenia dovolacieho súdu).

13. V rozhodnutí sp. zn. 3 Cdo 175/2005, z právnych záverov ktorého vychádzal v danom prípade aj dovolací súd, najvyšší súd uviedol, že v trestnom konaní má „obvinený možnosť kedykoľvek v priebehu trestného konania zvoliť si iného obhajcu, než ktorého mu zvolili osoby uvedené v § 37 ods. 1 Trestného poriadku. Pokiaľ ide o výšku odmeny advokáta ustanoveného súdom, táto sa riadi úpravou o tarifnej odmene (§ 22 ods. 1 vyhlášky), pre obhajcu zvoleného nie je spôsob určenia odmeny určený a jej výška preto závisí od dohody medzi advokátom a klientom“. Z ustanovení § 1, § 2, § 4 ods. 1 a 2, § 22 ods. 1

vety prvej pred bodkočiarkou vyhlášky najvyšší súd v predmetnom rozhodnutí vyvodil, že „ustanovenia o tarifnej odmene sa použijú pre určenie výšky odmeny v prípadoch, keď medzi advokátom a klientom k výslovnému dojednaniu výšky odmeny nedošlo, ako aj v prípadoch, keď o výške odmeny rozhoduje súd ako o súčasťi trov konania, ktorých náhradu ukladá niektorému z účastníkov konania“. Najvyšší súd v predmetnom rozhodnutí uzavrel, že nárok na náhradu škody podľa zákona č. 58/1969 Zb. „je odlišný od nákladov konania, ktorých náhrada sa priznáva klientovi proti inej fyzickej alebo právnickej osobe podľa § 22 ods. 1 vyhlášky. Ak Trestný poriadok umožňuje obvinenému výber obhajcu a ak zákon alebo iný predpis nestanoví rozsah, v akom sa hradí škoda, spočívajúca v nákladoch vynaložených na nutnú obhajobu, je správny záver odvolacieho súdu, že rozsah náhrady škody nie je obmedzený výškou tarifnej odmeny podľa vyhlášky“. Dodal, že toto obmedzenie bolo stanovené až zákonom č. 514/2003 Z.z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci.

14. Na rozdiel od toho najvyšší súd v rozhodnutí sp. zn. 6 Cdo 402/2015 dospel k záveru, že „zásada, podľa ktorej každý účastník platí trovy konania, ktoré vznikajú jemu osobne a trovy svojho zástupcu, sa v trestnom konaní prejavuje v tom, že obvinený znáša vlastné trovy a výdavky spojené so zvolením obhajcu, včítane odmeny dohodnutej medzi ním a advokátom (§ 553 ods. 1 Trestného poriadku)“. Pri tom sa ale „uhrádzajú len účelne, či dôvodne vynaložené náklady v konaní, a teda nie všetky náklady, ktoré účastník v konaní vynaložil“. Zdôraznil, že „aj v prípade, ak sa klient s advokátom dohodne na zmluvnej odmene, pri určení nákladov konania, ktorých náhrada sa priznáva proti inej fyzickej či právnickej osobe, sa výška odmeny advokáta určí podľa ustanovení vyhlášky o tarifnej odmene (§ 22 ods. 1 vyhlášky)“. Podľa názoru dovolacieho súdu vyjadreného v označenom rozhodnutí, „niet dôvodu, aby štát uhrádzal poškodenému v tomto špecifickom prípade náhrady škody všetky náklady, ktoré vynaložil v trestnom konaní na svoju obhajobu. Obsah základného práva obvineného na právnu pomoc pri obhajobe v trestnom konaní spočívajúci v možnosti zvoliť si obhajcu, nemôže byť z hľadiska rozsahu nároku na náhradu škody proti štátu neobmedzený. Vyššie uvedené uzavrel najvyšší súd konštatovaním, že „účelnosť vynaložených nákladov na trovy obhajoby znamená aj to, že štát nie je povinný znášať náklady v podobe neprimerane dohodnutých zmluvných odmien medzi advokátom a poškodeným, ktoré niekoľko násobne preyšujú odmenu mimozmluvnú. Východiskom, čo treba považovať za účelne vynaložené náklady na trovy obhajoby, môže byť už zmienené pravidlo, podľa ktorého pri určení nákladov konania, ktorých náhrada sa priznáva proti inej fyzickej či právnickej osobe, sa výška odmeny advokáta určí podľa ustanovení vyhlášky o tarifnej odmene“.

15. Z takto doloženého rozdielného rozhodovania najvyššieho súdu v čase podania dovolania žalovanej je zrejmé, že jej dovolanie je procesne prípustné podľa § 421 ods. 1 písm. c/ CSP. Zostalo preto posúdiť, či je aj dôvodné (t.j. či - ako uvádza žalovaná - smeruje proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktoré spočíva na nesprávnom právnom posúdení).

16. Dovolací súd poukazuje na to, že keď bolo rozhodnutie najvyššieho súdu vydané v konaní sp. zn. 6 Cdo 402/2015 napadnuté ústavnou sťažnosťou, Ústavný súd Slovenskej republiky túto sťažnosť odmietol uznesením zo 14. septembra 2016 sp. zn. I. ÚS 543/2016 ako zjavne neopodstatnenú. Ústavný súd Slovenskej republiky v tomto uznesení konštatoval, že napadnuté rozhodnutie najvyššieho súdu jasne formuluje objektívny a nespochybniteľný spôsob určenia náhrady škody spočívajúcej v náhrade trov právneho zastúpenia v trestnom konaní, ktoré neskončilo právoplatným odsúdením obvineného a ktorú je povinný zaplatiť štát v rozsahu tarifnej odmeny advokáta. Podľa názoru Ústavného súdu Slovenskej republiky nemožno povinnosť náhrady trov obhajoby vyplývajúcej zo zmluvných dojednaní medzi obhajcom a jeho klientom prenášať na štát, ktorý síce za vzniknutú škodu zodpovedá, súčasne však výber obhajcu zvoleného sťažovateľom ani výšku dojednanej odmeny nemohol ovplyvniť.

17. Rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 6 Cdo 402/2015 bolo na základe uznesenia občianskoprávneho kolégia z 12. decembra 2017 uverejnené v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky ako judikát R 17/2018, právna veta ktorého znie: „Aj v prípade, ak nárok na náhradu nákladov vynaložených poškodeným (obvineným) na jeho obhajobu v trestnom konaní, v ktorom bol spod obžaloby oslobodený alebo trestné stíhanie voči nemu bolo zastavené, bol uplatnený podľa zákona č. 58/1969 Zb. o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom, súd môže priznať len náhradu účelne vynaložených trov, výška

ktorých zodpovedá tarifnej odmene advokáta určenej osobitným právnym predpisom účinným v čase robenia úkonov.“

18. Právny názor dovolacieho súdu, ktorý je vyjadrený v judikáte R 17/2018, treba aplikovať aj na daný prípad, i keď rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 6 Cdo 402/2015 nebolo ešte v čase rozhodovania odvolacieho súdu publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky. Dovolací súd na vysvetlenie tohto konštatovania pripomína, že už v niektorých rozhodnutiach (8 MCdo 4/2014, 3 Cdo 233/2015, 3 Cdo 223/2016, 3 Cdo 57/2017) uviedol, že nový (judikatúrou nanovo, prípadne inak formulovaný) právny názor sa aplikuje aj do minulosti (retrospektívne). Vychádza sa z prevažujúceho prístupu, že súd právo netvorí, ale iba nachádza. Pokiaľ dôjde k zmene judikatúry bez zmeny právnej normy, nejde o zmenu právneho pravidla; ide o tú istú normu, iba je nanovo vyjadrený jej obsah. Z toho vyplýva, že účinky zmeny judikatúry nemožno obmedziť len do budúcnosti. Súd, ktorý rozhoduje po zmene judikatúry, nemôže vedome aplikovať nesprávny, judikatúrou už prekonaný názor. Nový právny názor je vzhľadom na to potrebné aplikovať aj na všetky už prebiehajúce konania. Tým sa prípustné retrospektívne pôsobenie zmeny judikatúry líši od neprípustného retroaktívneho pôsobenia právnych noriem.

19. Z vyššie uvedeného je zrejma opodstatnenosť námietky žalovanej, že napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu, ktoré vychádza z judikatúrou najvyššieho súdu prekonaných právnych záverov, spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 CSP).

20. Najvyšší súd preto dovolaniu žalovanej, ktoré je nielen prípustné, ale tiež dôvodné vyhovel a napadnutý rozsudok zrušil podľa § 449 ods. 1 CSP.

21. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP). Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

22. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.